

Eğitim Reformu Hareketinde Bir Şeyler Eksik (*)

Yazan: Martin HENLEY

Çeviren: Ali ŐİMŐEK (**)

Bugünlerde okulların iyileştirilmesiyle ilgili konuşmaları dinlerken hep birşeylerin eksik olduğunu hissediyorum. Mesleki dergilerin büyük bir çoğunluğu tam öğrenme, etkili öğretim ve içerik üzerinde uygun zamanlama konularındaki önerilerle dolup taşıyor. Başarı puanlarını artırmaya yönelik tüm bu çalışmalar bilimsel verilere dayanıyor ve kanıtlanabilir sonuçlar ortaya koyuyor. O halde ben halâ neden heyecanlanamıyorum?

Bazen yeniliklere ilişkin açıklamalar bana sanki geçmişİ çağırıştırır gibi geliyor ve bu nedenle kendimi yolculuğa çıkmak için arabaların yanında bekleyen fakat bileti bile olmayan insanlara benzetiyorum. Üniversite öğrencilerinden profesyonel eğitimciler yetiştirecek bir öğretim üyesinin böyle şeyler hissetmesi ne kadar garip değil mi?

Őimdiye değin hiç bu şekilde olmamıştı. Aslında kamu okullarının reformdan geçirilmesi konusuna çok bağlıydım. 1968'de bir öğretmen olarak mesleğe başladığımda etkili öğretim ve öğrenmede özgürlük kavramlarıyla büyüleniyordum. Ondokuz yıl sonra halâ aynı şeyler için uğraşıyorum. Ancak eğitimde değişmenin nasıl yapılabileceği hakkında öyle farklı stratejilerle karşılaştım ki albümüm bunlarla tika basa doldu.

Yukarıda da söylediğim gibi, bir zamanlar özgür eğitimden (open education) yanaydım. Öğrencilerin kendi ilgi ve gereksinimlerine yer verilirse en iyisini yapacaklarına inanıyordum. Sınıfımız "doğrudan eğitim" anlayışının koyu bir taraftarıydı. Öğrenciler keyiflerince dolaşır, tartışır, resimli kitaplar okur ve günlerini nasıl geçireceklerine ilişkin kararlar alırlardı. Sınıfta değişim ya da hareketlilik asla bitmezdi. Ortam alabildiğine karışık, güdütlü, renkli ve eğlenceliydi.

(*) Bu makale, Amerika Birleşik Devletleri'nde basılan Phi Delta Kappan adlı derginin Aralık 1987 tarihli sayısında "Something Is Missing From the Education Reform Movement" başlığıyla yayınlanmış ve konunun XII. Milli Eğitim Őürası ile ülkemizde de gündeme getirilmesi üzerine Türkçe'ye çevrilmiştir.

(**) Minnesota Üniversitesi Eğitim Teknolojisi Doktora Öğrencisi.

Özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler için açılmış bölgesel bir alternatif okulda çalışıyordum. Sınıfımız, geleneksel sistemin dışladığı sekiz öğrenciden oluşan türdeş bir gruptu. Öğrencilerden biri çok içine kapanıktı, ikisinin duygusal denge kurma sorunu vardı, dördü öğrenme özürlüydü ve sonuncusu taşkın hareketler içinde bulunan bir çocuktü. Program ya da etkinlikler bizzat sınıfta belirleniyordu.

Gündüz çalışmalarımın dışında akşamları James Herndon, John Holt ve Herbert Kohl gibi oldukça tanınmış öğretmenler tarafından yazılan kitapları okuyordum. Bu yazarların herbiri, kendilerince, varolan okul sisteminin öğrenci merkezli sınıf düzenlemelerine ağırlık verme açısından karşılaştığı başarısızlıkları eleştiriyorlardı. Yine herbiri, okullarda yaygın olarak görülen ve öğretmen ile öğrencileri en alta koyan güç yapılarına şiddetle karşı çıkıyorlardı. Hatta tümü ortak bir yargıya varmışlardı ve diyorlardı ki, "öğrencilere tercih yapma ve kendi ilgilerini gerçekleştirme fırsatı verilirse herşeyin en iyisini öğrenebilirler". Tabii başarı denen şey de verilen notlar ya da standart test puanları yoluyla değil, öğrencilerin çaba ve istek düzeyleriyle ölçülecekti.

İşte bu arada bende ciddi değişimler başladı ve geleneksel öğretmen rolünü bırakıp özgür eğitime geçebilmem iki yıl kadar bir zaman aldı. İtiraf etmeliyim ki, meslek anlayışında başgösteren bu köklü değişimin en kayda değer etkeni, öğrenme engeli yüzünden düşük başarı düzeyine sahip olan öğrencim Peter'di.

O günlerde okulun yönetici ve öğretmenleri biraraya gelerek her öğrenci için kişisel değerlendirme formlarını doldurmak yoluyla bir rapor tutmaya karar vermiştik. Küçük bir kart niteliği taşıyan bu belgede her ders için üç seçenek vardı ve bunlarda öğrencinin o konuda bir gelişme gösterip göstermediği soruluyordu. "Hiçbir iyileşme olmadı", "İyileşti", "Çok iyileşti" seçeneklerinden birini işaretlemeye dayanan bu sistem, bizzat öğrencilerin kendilerini nasıl gördüklerine büyük önem veriyordu.

Peter, değerlendirme sürecinin hiçbir bölümüne katılmıyor ve ben onunla işbirliği yapabilmek için yoğun bir çaba gösteriyordum. Madde listesinden oluşan bilgi toplama aracımıza tepkide bulunması için Peter'i devamlı kışkırtıyordum. Sonunda "göz korkutan asıl düşman" sıfatıyla adlandırdığımız Okuma dersine gelmiştik ve Peter'in tedirginliği de en üst düzeyine ulaşmıştı. Birdenbire "Bütün bu sorunlarınızla neden beni sürekli rahatsız ediyorsunuz?" diye çıktı ve ardından hiç umulmadık bir şekilde "Öğretmen ben değilim, sizsiniz. Benim okuyup okumadığımı, bu alanda bir gelişme gösterip göstermediğimi değerlendirmek sizin göreviniz" dedikten sonra çekti gitti.

Ben sersemlemiştim. Kendi kendime "acaba bu gerçekten öğretim işinin ne anlama geldiğinin bir açıklaması mı?" diye düşündüm. Peter,

kendi öğrenmesine yabancılaşmıştı. Daha da kötüsü, o, böyle olması gerektiğine inanıyordu. Hiçbirşey içime sinmiyordu artık. Öğretmen-merkezli öğretimin son bağı da çözülmüştü ve ben özgür eğitimden yana birisi olmuştum.

Nitekim daha sonra, Peter de içinde olmak üzere, öğrencilerimin, sınıfın bir üyesi ve sahibi olma duygusunu edindiklerinde nasıl değiştiklerini gözlerimle gördüm. Örneğin, Billy okumada çok başarısızdı; fakat iki ay içinde sevdiği hayvan ve etkinlik isimlerinden oluşan uzunca bir listeyi öğrenivermişti. Debbie'nin sabırsız ve taşkın hareketleri, öğrenme ortamında kendi seçtiği etkinliklere izin verildiğinde azalivermişti. Artık her çocuk ötekiler üzerinde bir etki bırakmaya başlamıştı ve biz kendimizin bir "topluluk" haline geldiğini hissediyorduk.

İzleyen yıllar boyunca, özgür eğitim, kamu okullarının reforme edilmesi için bir dönüşüm noktası oldu. Ne var ki, karmakarışık sınıflara ilişkin raporlar ve özgür eğitimden yana olan kişilerin, öğretmen olarak kendi rollerini belirlemede karşılaştıkları güçlükler bu hareketin yayılması üzerinde olumsuz etkiler yarattı. Ayrıca özgür sınıfların çok değişik biçimde tanımlamaları ortaya çıktı. Bu akımın destekleyicileri de yalnızca olumlu noktaları ön plana çıkardılar.

1976'larda özgür eğitim, köktenci okul reformlarında nelerin ele alınması gerektiğini açıkca sergilemede son aşamasına varmış gibi görüldü ve eski coşkusunu yitirmeye başladı. Akımın görünen yanı, sadece "duvarsız okul" gibi ne anlama geldiği tam bilinmeyen ve mimarî açıdan olanaksızlığı yansıtan bir kavram oldu. Dahası, aptalca uydurmalar devam etti ve özgür eğitime "açık öğretim" diyenler bile çıktı.

Günümüzde eğitim reformlarına ilişkin çalışmalar farklı bir platformda sürüyor ve ne yazık ki sürecek de. Okulların, öğrenme için nasıl daha iyi yerler haline getirilebileceklerine yönelik komisyon raporları ve hükümet destekli incelemelerle eğitim alanı alabildiğine bulanıklaştırılıyor. En başta belirttiğim gibi, birşeyler eksik ve bu durum bir eğitimbilimci olarak beni tedirgin ediyor. Özgür eğitim hareketi, okullarda çalışan öğretmenlerin geniş kapsamlı katılımlarına dayanan tutarlı bir hareketti. Şimdiki politikacılar, işbirlikçi yöneticiler ve bazı akademisyenler tarafından hazırlanan raporlarda ise daha önce atılan tohumların hicbirinin izini görmek olanaklı değil. Sınıftaki öğretmenin dışında herkes okulların nasıl iyileştirilebileceği konusunda değişik görüşler ileri sürüyor.

Unutmayalım ki, hafifletilmeye çalışılan sorunlar genellikle öğretmen ve öğrenci kaynaklı. Bu sorunların arasında okumaz-yazmazlık, okuldan ayırma oranı, uyuşturucu kullanımı ve çocuk denebilecek yaşta kızlarda yoğunlaşan hamilelik salgını gibi hususlar gittikçe kötüleşiyor. Bunlar kesinlikle birer toplum sorunu olarak çözüm beklerken, öğretmeni

dışarda bırakarak yürütülen çabalar kuşkusuz başarısız olacaktır.

Son reform taslakları, öğretmen ücretlerini artırma ve farklılaştırılmış kadrolama gibi önerilerle başarılı öğretmen ölçeğini yükseltmeyi amaçlıyor. Bu öneriler gerekli ve yararlı olmakla birlikte yaşama şansları çok zayıf. Eyalet - okul bölgesi - sınıf üçlemesine dayalı politikalar gerçeği, tümüyle tesadüfi ve keyfi bir görünümde. Yaratıcı öğretmenler, meslekten ayrılmayı sürdürüyorlar ve öğretmen yetiştiren kurumlar başarılı sayılan öğrencileri çekmekten çok uzak durumdadır. Okul reformlarına yönelik politikaların başlıkları bir süre için parlıyor fakat geriye yalnızca güçsüzleştirilmiş öğretmenler kalıyor.

Öğretmen ağırlıklı reformların yapılması gerektiğine inanan bizler kendi köşemize oturmuş bekliyor ve olan bitenleri izliyoruz. Bu konuda bana sabırlı davranmayı öneren deneyimli bir meslekdaşım "Sarkaç yine sallanacak ve bizim günümüz gelecek" demişti. Ben bu sözde halâ küçük bir teselli buluyorum. Kaldı ki, son günlerde atılan yanlış adımların yükselen ivmesi okul reformları için çürük bir temel oluşturuyor.

Bugün ben halâ öğrencilerinin gözüyle okula bakarak sorunları çözecek öğretmenler yetiştirmeyi sürdürüyorum. Özgür eğitim anlayışı da çeşitli zorluklara karşın yaşıyor. Politika yapanlar, belki birgün, sınıftaki öğretmenin ne düşündüğünü de merak edip soracaklar. Bu gerçekleştiğinde, değişme sarkacı özgür eğitimden yana uzunca bir süre sarkacak ve uygulamaları biçimlendirmede özgür eğitimden yana olan insanlara görev düşecek.

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi ve Sorunları

336 sayfa 2.000.- TL.

Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları

444 sayfa 2.500.- TL.